

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan

ADABIY-BADIIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, IJTIMOY GAZETA

2022-yil 30-dekabr / № 52 (4711)

ТАРАҚҚИЁТНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Президентимизнинг Олий Мажлис ва халқимизга Мурожаатномаси санъат аҳли томонидан катта қизиқиш билан қарши олинди. Мурожаатномада кўтарилган масалалар, уларнинг ечими ва келажакдаги юксак режалар ҳар бир ватандошимизнинг фаровон яшаши, ёш авлоднинг жисмонан соғлом ва маънавий баркамол бўлиб ўсиши, жадал ривожланётган замонавий технологиялардан самарали фойдаланиш йўлида хизмат қилишига қаратилган. Ижтимоий-иқтисодий тараққиёт, таълим тизимидаги инновацион ғояларнинг амалга тадбиқ этилаётгани, спорт, маданият ва санъатда эришилган ютуқлар юртимиз янги тараққиёт босқичига кўтарилганидан далолат беради.

Юртбошимиз таъкидлаганларидек, тараққиёт — фақат ва фақат жасоратли меҳнат орқали бўлади! Фидойилик, юрт равнақи учун қилнадиган жасорат вақти келиб, албатта, ўз самарасини кўрсатади. Ўтган қисқа давр мобайнида эришилган ютуқлар қаторида давлатимиз раҳбари келажакда бажарилиши лозим бўлган ишларга ҳам алоҳида тўхталиб ўтдик, бу мустақил дав-

латнинг ички ва ташқи геосиёсий, ижтимоий ҳолатини янада яхшилашга йўналтирилган. Ҳукумат органлари, вазирликлар, кўмиталар, нодавлат-нотижорат ташкилотларнинг фаолиятини янги тараққиёт стратегиясига асосланган ҳолда ташкил этиш, тизимларда очиклик, қонунийлик, натижадорлик ва сифатнинг асосий мезон қилиб белгиланиши, меҳнат самарадорлигини ошириш йўлида

фаолият доираларининг бирлаштирилиши кейинги беш йил давомида эришиладиган мақсадлар йўлидаги асосий қадамлар этиб белгиланди.

Президентимиз томонидан маъмурий ислохотлар доирасида илгари сурилган муҳим ташаббуслар ҳам диққатга сазовордир. Юртбошимизнинг Самарқанд ва Наманган шаҳарларини мегалоплис сифатида ривожлантириш, уларни алоҳида маъмурий-худудий бирликлар қаторида республика бўйсунувига ўтказиш таклифи вилоятлар мақоми кўтаришга, бир миллиондан зиёд аҳоли истиқомат қилувчи худудларни халқаро туризм, бизнес, sanoat, тадбиркорлик, таълим ва маданият соҳаларида минтақавий марказга айлантиришга кенг имкон яратади.

2
МУНОСАБАТ

БОБОЛАРДАН МЕРОС БУРЧ

Жадид боболаримиз тил ва миллат учун қанчалик қайғурган бўлсалар, бугунги кун зиёлиларининг миллат олдидagi асосий бурчи ҳам тилнинг тараққиётига хизмат қилишдан иборатдир. Президентимизнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида ҳам жадидлар, ҳам тил масаласи тилга олинган бежиз эмас. Бунда тилнинг миллий ўзлик тинимсоли ва маънавий асоси сифатидаги етакчи хусусиятлари алоҳида таъкидланган. Ёт маданиятлар, бегона одатлар таъсири сезилаётган бугунги кунда ёш авлодга миллий ўзлик тушунчасини синдириш ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга. Зеро, ўзлигини йўқотган инсонда на миллий ғурур, на шаън бўлади. Миллий ўзлик инсоннинг ўз миллатини таний билишини ва ўзи унинг бир қисми эканлигини аниқлатади. Миллатнинг ўзлигини ифодоланган белги бу, шубҳасиз, тилдир. Инсоннинг маънавияти, аввало, тилда намоён бўлади. Мурожаатномада "Миллий ўзлгимиз тинимсоли, маънавиятимиз асоси бўлган она тилимизга эътибор янада кучайтирилади", деб таъкидланади. Ўзбек тилининг қадрини янада юксалтириш бу тилдаги манбаларни кўпайтириш билан амалга ошади. Хорижий тилларни билиш — бу ютуқ, инсоннинг ўз она тилини билмаслиги эса оғир ютқиқдир. Инсон қайси тилни ўрганмасин, қайси тилда сўзлашсин, ўз она тилини севиши, ардоқлаши унинг миллий ўзлигини теран ҳис этишидан далолатдир.

Мурожаатномада ўзбек тили ҳақида айtilган фикрлар тил буйича қилнаётган ишларни янада ривожлантириш учун ўзига хос туртки бўлади, деб ўйлайман. Чунанчи, кирилл ёзувидан тезроқ латин ёзувига ўтиш, интернет платформаларида ўзбек тилидаги

маълумотлар базасини кўпайтириш зарур. Бугун тилнинг нуфузи учун яна бир амалий ҳаракатга эҳтиёж бор. Бу ўзбек тилидаги илмий манбаларни кўпайтириш ҳаракатидир. Дунё олимлари тан олган илмий ва илмий-оммабоп адабиётларни ўзбек тилига таржима қилиш буйича давлат грантлари ажратилса, махсус танлов эълон қилинса, бу тилимиз равнақи учун фойдали иш бўларди. Фанларга оид илмий китобларнинг ўзбек тилига таржима қилиниши тилдаги илмий маълумотлар захирасининг ошишига катта ҳисса қўшади.

Мурожаатномада жадидлар тарихини янада чуқурроқ ўрганишга даъват этилган: "Биз қадимий ва бой тарихимизни, айниқса, ғоят оғир шароитда илм-маърифат, инсон эркинлиги, халқ озодлиги, Ватанга, миллий қадриятларга меҳр ва садоқат ғояларини дадил кўтариб чиққан жадид боболаримиз фаолиятини янада чуқур ўрганишимиз лозим. Уларнинг улғу мақсадлар йўлидаги мардона кураши ва фидойилиги Янги Ўзбекистонни қуришда барчамиз, аввало, ёшларимиз учун чинакам ибрат мактаби бўлиб хизмат қилиши зарур". Жадидлар тил масаласини миллатнинг ўзлигини намоён этувчи бош восита деб билишган. Шундай экан, зиёлиларнинг ўзбек тили ривожига хизмат қилиши жадидлардан мерос бурчидир.

Хуришд СЕРОБОВ,
Республика Маънавият ва маърифат маркази хузуридаги
Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти
кичик илмий ходими

Қор қўшини

ШЕЪРИЙ ЛАҲЗА

Лаҳза тиним билмай кутдим бу кунни,
Бугун орзуларим, мана, ушалди.
Сен атайин ухлаб ўтказдинг тунни,
Мен-чи ёғавердим, мен-чи тўшалдим.

Бўронларда елиб, ҳовлингга келиб,
Уйингни айланаб кездим жон ҳалак.
Ниҳоят, ниҳоят, уйғотдим сени,
Деразангга бўлиб гирдиқапалак.

Ёғдуга кўмилди бедор ҳисларинг,
Улар боис бўлди оппоқ фаҳримга.
Оҳиста-оҳиста босган изларинг
Уйилиб-уйилиб қолди бағримга.

Истасанг, дўстингга от. Турибман шай.
Ахир нечун бундан қилай орлар ман.
Севиб, шодлигимдан осмонга сизмай,
Сенга зорлар бўлиб ёган қорлар — ман.

Мен учиб кўнаин, сен кувна ял-ял,
Сен сира қилмагин шодлиқни қанда.
Кечир кўз ёшингга ўхшаб қўйсан сал,
Кипригингга аста кўнаётганда.

Шодлигингга қисқа умримни бериб,
Оҳ-фигон қилмасдан, нолимасдан, жим
Аста ер қаърига кетаман эриб,
Сенга атаб гуллар юбориш учун...

Матназар АБДУЛҲАКИМ

СОКИН СУҲБАТЛАРДАН БИР ШИНГИЛ

Физика-математика фанлари номзоди, доцент Мукаррам Мухитдинова Ўзбекистон халқ артисти Рихси Иброҳимова билан бир мактабда ўқиган. Уларнинг дўстлиги мактабдан сўнг ҳам давом этди. Ўз соҳасининг фидойиси бўлган ҳар иккала аёл ҳамон дўстликка содиқ қолиб, дилдан суҳбатлашиб туришади. Шундай мулоқотлар ҳосиласи ўлароқ М.Мухитдинованинг "Сокин суҳбатлар оғушида" номли китоби дунё юзини кўрди. Куйида шу китобдаги суҳбатларга ҳамоҳанг яна бир суҳбатни эътиборингизга ҳавола қилаёلمиз.

— Рихсиҳон, кечагина таваллудингизнинг 80 йиллиги муносабати билан китоб чиқариш тараддулида югуриб юрган эдик. Шунга ҳам беш йил бўлибди. Бу орада қанчадан-қанча орзуларимиз ушалди, юртимиз бутун дунёга "Янги Ўзбекистон" бўлиб танилди. Сиз қарийб олти йил етти йилдан буён саҳнада кўплаб улғу санъаткорлар билан биргаликда турли даврларни бошдан кечирган, талай образлар яратган "тирик тарих" сиз. Яқинда "Севимли" телеканалда "Эслаб, эслаб..." кўрсатувидаги ҳаётингиз ва ижодингизга бағишланган сонини кўриб, Сизга кўрсатилаётган ҳурмат-эҳтиромдан кўнглим кўтарилди. Сўзларингизни тинглар эканман, "Ҳар доимидек, Рихсиҳоннинг ўз қизиқларини жиддий баҳолаши ҳали ҳам қолмабди-да", деб ўйладим.

5

Абдулла Қодирий уй-музейига кираверишда чап томонда, бостирма остида антиқа арава бор. Одам бўйидан баланд улкан гилдираклари, айниқса, диққатни тартади. Лавҳада ўзбек, инглиз ва рус тилларида шундай ёзилган: "1852 йил баҳор ойда Мирзакарим қутидор, Офтоб ойма ва Кумушбиби Марғилондан Тошкандга — Юсуфбек ҳожининг ҳовлисига шу аравада келишган эди".

КУМУШБИБИНING АРАВАСИ

Ушбу лавҳа ва арава атрофида доимо қизгин баҳс-мунозаралар кечади: "Ростдан ҳам шу аравада келишганми? Марғилондан Тошкентгача неча кун юрилган? Йўл машаққатлари қандай бўлган? Олис йўлга чиққан "тўй карвони" ҳеч курса нега икки-уч арава бўлмаган? Мирзакарим қутидордек бой одам бундан қулайроқ улов (нақлиёт) топа олмаганми? Умуман, утган асрда юртимизда тараққиёт қай аҳволда эди?"

Ҳар хил касб эгалари ва турли ёшдаги одамларнинг фикр-мулоҳазалари мос равишда, турфа хил бўлади. Масалан, муҳандислар, ҳарбийлар ва талаба-ёшларни араванинг ясалиш усули ва "техник тавсифи" қизиқтирса, хотин-қизлар диққатини "Кумушбибининг сели келган" аравадаги сирли сандиқ кўпроқ тартади.

Албатта, улғу адиб асаридagi севимли қаҳрамонлар бадийий тўқима бўлиши мумкин, шунингдек, музейдаги арава ҳам "асл нусха" эмас. Уни марғилонлик моҳир уста Актамжон Раҳматиллаев ва шогирдлари тарихий манбалар асосида ясаб, музейга тақдим этилган. Аммо ушбу осори-атика атрофидаги ҳаяжонлар — ҳақиқий, баҳс ва мулоҳазалар, қизиқарли фикрлар — жуда муҳим!

4

ЭРКИН ВОҲИДОВНИ ЁД ЭТИБ...

Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Эркин Воҳидов таваллуд тоилган сана муносабати билан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида бўлиб ўтган шахмат буйича хотира турнири Хуришд Дўстмуҳаммад, Азиз Саид, Муҳиддин Абдусамад, Маъмура Зоҳидова, Шодий Отамурод, Дилобар Мамадова сингари ижодкорлар иштирокида кечган қизгин баҳсларга бой бўлди. Айниқса, шахмат усталари Комил Синдоров ва Исрол Синдоров ҳакамлик қилгани мусобақага алоҳида нуфуз бағишлади.

— Эркин аканинг нафақат ўзбек адабиётига, шахматга ҳам меҳри булакча эди, — деди ёзувчи Хуришд Дўстмуҳаммад. — Ушбу анъанавий турнир шоир номини абадийлаштириш, ёзувчи, шоирлар ўртасида ўзаро дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш ва соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишида муҳим ўрин тутди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси ўринбосари Ботир Эргашев, "Нуроний" жамғармаси раиси ўринбосари Шарофиддин Убайдуллаев мустақиллик йилларида Ўзбекистондан шахмат буйича жаҳон чемпионларни етишиб чиққанини эътироф этиб, бу мамлакатимизда спортга, хусусан, шахматга, ёшларни қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилганидан далолат эканини таъкидлашди.

Тадбир давомида Эркин Воҳидов ҳаёти ва ижодига бағишланган ҳужжатли фильм намойиш этилди, "Инсон ўзинг", "Сайланма" китоблари тақдими ўтказилди. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Сирожиддин Сайид, Ўзбекистон Қаҳрамони Иброҳим Гафуров, академик Акмал Саидов, тарих фанлари номзоди Абдуҷаббор Абдувоҳидов, Ўзбекистон халқ шоири Маҳмуд Тоир, "Жаҳон адабиёти" журнали бош муҳаррири Аҳмаджон Мелибоев ва бошқалар Эркин Воҳидовнинг бетақдор шеърий, драматик асарлари, таржималари, ҳофизлар томонидан қуйланаётган муштовз газаллари ўзбек халқининг қалбидан чуқур жой олганини таъкидлашди.

Эркин ҲОЖИМУҲАММАД

